

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Галя Михайлова Кожухарова
ДИПКУ, Тракийски университет, гр. Стара Загора

за дисертационен труд
за присъждане на образователната и научна степен “доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика /Специална педагогика/ с обучение на английски език, на тема: **„Влияние на ключовите компетенции върху ефективността на интеграцията на ученици с лека умствена изостаналост”**

Автор: *Мария Георгиос Милитси*

Научен ръководител: доц. д-р Емилия Хинкова Евгениева

1. Общо представяне на процедурата и дисертацията

Настоящото становище е изготвено на основание заповед № Р38-221/10.05.2019г. на Ректора на СУ „Свети Климент Охридски” и решение на научното жури (Протокол №1/20.05.2019), в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и Правилата за развитие на академичния състав на СУ “Свети Климент Охридски“, гр. София.

Дисертационният труд е структуриран в увод, три глави, заключение, библиография и приложения. Съдържанието е развито в 319 страници, от които 204 страници са основна част и приложения - 115 страници. Списъкът с литература съдържа 99 англоезични източника. Включени са 218 таблици и 113 фигури. Дисертационният труд е представен на английски език.

2. Актуалност на тематиката

Дисертационният труд е посветен на актуална тема, която е необходимо да бъде проучена, за да може да се вземат допълнителни мерки за подобряване благосъстоянието на учениците със специални образователни потребности, в частност с умствена изостаналост.

В увода на дисертационния труд са представени актуалността на темата и мотивите за разработване на изследването. Те са обосновани със значителния

напредък в професионалното обучение на учениците с умствена изостаналост, с живота им в общността, с придобиването сложни професионални умения, които им помагат да работят в достатъчна степен. Авторът подчертава многото проблеми пред тях, които имат вътрешноличностен характер и дава примери за това. Още в началото Мария Милитси акцентува, че учениците с умствено изостаналост се сблъскват с трудности не само в решаването на проблеми в конкретни ситуации, но и в обобщаването на придобитите компетенции, прехвърляйки ги от една среда в друга. Това налага класифицирането на ключовите компетенции, които влияят върху качеството на приемане на хора с лека умствена изостаналост.

3. Познаване на проблема

В дисертационното изследване основното внимание на авторката е насочено към теоретична основа на проблема за умствената изостаналост, определение и причини за умствена изостаналост, достъпът до образованието в Гърция, интеграция на студентите с увреждания, приобщаващото образование, ключовите компетенции за интеграция на ученици с умствена изостаналост и 8-те ключови компетенции.

От подбора на библиографския апарат и начина на боравене с него проличава доброто познаване от докторанта на литературата и научните постижения в изследователствата област на дисертационния труд. Това дава основания на докторанта да систематизира критично и да обмисля съществуващите научни тези и да заема аргументирана позиция по всяка една от тях.

Всичко това е основание да се предложи подход за класифициране на ключовите компетенции, неразривно свързани с учениците със специални образователни потребности, в частност с умствена изостаналост.

4. Методика на изследването

Методиката на изследването е представена във втора глава. Коректно са формулирани основните цели и задачи, подбрани са адекватни изследователски методи и средства, конкретизирани са критерии и показатели на изследването.

Цел на изследването: да открие как ключовите способности влияят върху ефективността на училищната интеграция на ученици с умствена изостаналост, които учат в държавните училища в Гърция. Изследването се провежда както при учители - специалисти, така и при ученици, които си взаимодействат с ученици с лека умствена

изостаналост. Разработен е подход за класифициране на ключовите компетенции, които влияят върху качеството на приемане на хора с лека умствена изостаналост.

За целите на количествения тип изследване е подбрана репрезентативна извадка. Използвани са два въпросника, като вторият въпросник е конструиран на база на заключенията на първия.

Първи въпросник. В изследването са участвали 153 учители / специалисти и 152 ученици през месец ноември 2017 г.

Втори въпросник. Вторият въпросник се основава на дигиталните компетенции, като участват 30 учители - специалисти и 30 ученици, реализиран през март 2018 г.

Описателните статистики представят демографските характеристиките на участниците и честотата на техните отговори по същинската част от въпросника. За проверка на хипотезите относно очаквани закономерности са приложени методи на статистическия извод - Т-тест и тест Anova, за да бъдат сравнени отговорите между мъжете и жените и в двата въпросника. Статистическият анализ е извършен със софтуерната програма SPSS 21.0., проверени за вътрешна последователност чрез Cronbach's alpha.

Обобщението на резултатите от експерименталното изследване са представени и обобщени в количествен и качествен аспект. За това са използвани таблици, онагледени със съответни на тях графики и фигури.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Стилът на изложението в дисертацията е научен и точен. Използвани са съвременни философски, психолого-педагогически теоретични и практически методи.

Иновативната стойност на дисертационния труд може да бъде отбелязана в няколко направления:

I. В теоретичен аспект могат да се открият следните приноси:

1. Осъществен е литературен анализ на съдържанието и е разработен фокуса на компетентностните модели, използвани в обучението на ученици с лека умствена изостаналост.
2. Разработен е трансформационен модел на компетентност за ученици със специални образователни потребности - социални, граждански и ключови.

II. Научно-приложни:

1. Разработен инструмент за оценка на осведомеността и професионалната компетентност на учителите за работа с ученици с лека умствена изостаналост чрез ключови компетенции.
2. Разработен инструмент за оценка на социалното взаимодействие между ученици с различни способности, включително ученици с лека умствена изостаналост, в училище.
3. Направена е оценка на качеството на формиране на дигиталните компетенции в образованието на учениците с лека умствена изостаналост като част от процеса на формиране на новата дигитална грамотност.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторантката

Авторката е представила четири публикации по темата на дисертационното изследване. Посочените публикации отразяват реално постиженията на докторанта и са достатъчно представителни, за да ги огласят през академичната общност и заинтересованите кръгове.

7. Автореферат

Авторефератът е разработен според изискванията на Правилника за развитие на академичния състав на СУ“Свети Климент Охридски“ и отразява точно основните резултати, получени в дисертационното изследване.

8. Перспективи за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Направените приложни разработки в дисертационния труд могат да се приложат и развият за разработване на учебни помагала в помощ на учителите и учениците, за повишаване на мотивацията за учебна дейност.

9. ВЪПРОСИ И ПРЕПОРЪКИ:

- Какви извънкласни дейности считате за подходящи за развитие на ключовите компетентности при ученици с умствена изостаналост?

10. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научно-теоретични и приложни резултати, които представляват принос в методиката на обучението по математика и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Свети Климент Охридски“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на ФНОИ, приети във връзка с Правилника на СУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката **Мария Георгиус Милитси** притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по професионално направление 1.2. Педагогика /Специална педагогика/, като **демонстрира** много добри изследователски качества и умения за самостоятелно организиране и провеждане на задълбочено научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено в рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, поради което **предлагам** на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на **Мария Георгиус Милитси** в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика /Специална педагогика/

25.06. 2019. г.

Рецензент:

(**проф. д-р Галя Кожухарова**)